

Миодраг Новаковић

Феномен Вартабедијан

Пред сам крај 2009. године, 25. децембра, у калемегданским зидинама испод сахат куле припала ми је част да отворим изложбу која носи назив “Београдска тврђава на Вартиним минијатурама” и која је тамо била постављена све до 20 јануара 2010. Миодраг Вартабедијан је ту изложбу припремио али њено отварање није доживео.

Поштујући диктат аутентичних здања, Варта је овде трагао за инспирацијом у којој су се на чудесан начин преплитали далеки мотиви његовог јерменског порекла и драгих и блиских калемегданских призора. Он се, дакле, а у то сам се уверио у једно топло поподне проведено код зграде некадашњег Војног музеја, повијен преко старих јерменских надгробних споменика трудио да са одабраних камених носача на своје папирне плахте пребаци не само значење, слова, хијероглифе или симболе, него и саму рељефност, просторност, па и неухватљиву временску дистанцу која га дели од предака који су некада живели у далекој земљи Арменији, на падинама светог брда Арарат.

Варта је, поред графичког дизајна, на политехничкој школи у Београду предавао и писмо. Зато је на зидине Калемегдана представљене на његовим минијатурама, у некој врсти дупле експозиције, пројектовао слова ћириличног писма. Држао се Библије: „У почетку беше реч!“ Исте папирне плахте у мислима је, највероватније, пребацивао и преко самих калемегданских зидина, јер оне су, у ствари, распоредом цигала сложених у низове паралелних и линеарних редова, диктирале аутору потребу да се уочени паралелизам, тај растер грађевинског материјала, прошири на целу површину слике, да ту површину хармонизује, усклади и у стилском погледу обједини и уравнотежи. Другим речима, Миодраг Вартабедијан је наставио градњу Калемегданске тврђаве и у висинама, а то је пут који га неминовно води и ка светој планини Арарат. До Арарата, до сопствених историјских корена, Вартабедијан, дакле, долази ваздушним путем, као и амерички космонаут Џон Ирвин, човек који је боравио на Месецу и који се шест пута пео на то брдо

у настојању да тамо пронађе остатке Нојевог ковчега! Библијском Ноју је било речено да на свој брод укрца узорке свих безгрешних живих бића на Земљи и да их спасе од потопа, а њему – космонауту Џону Ирвину, било је речено да на свој космички брод укрца узорке узете са Месечеве површине. Ни Ирвин ни Ноје свакако нису могли да на своје бродове укрцају целу Земљину куглу или цео Месец. Џон Ирвин је, дакле, морао да поверује у свог историјског претечу Ноја, јер су се, како је коначно закључио, обојица нашли на истом историјском задатку!

Занимљиво је да је космонаут Џон Ирвин умро у својој 76 години никада не откривши место на које је приспео Нојев ковчег, али и не сазнавши да је један космички брод на планини Арарат, на тим араратским висинама, само неколико година касније, заиста снимио силуету и костур неког брода! С друге стране, Бог је Миодрагу Вартабедијану рекао да своју “лучу микрокосма” упали баш овде, на Калемегдану, на том београдском Арарату, да прво цео Калемегдан смести у своје минијатуре, па да онда приреди и ову своју минијатурну изложбу! Анамарија Вартабедијан је целу очеву изложбу, следећи и сопствену стваралачку интуицију и имагинацију, вешто спаковала на изложбени плакат, уградила је и слику Вартабедијана и његове калемегданске минијатуре у Небојшину кулу! Кула је тако, целином своје графичке појавности, целим својим изгледом, дакле, попримила изглед ракете, космичког брода одавно спремног да са свог Калемегданског узлетишта, са тог давно сањаног космо-

дрома, узлети ка бесконачним космичким просторствима!

Уосталом, у кући Вартабедијанових се и данас, као у каквом Нојевом ковчегу, тискају радови четири изузетна ликовна уметника – Миодрага Вартабедијана, Душанке Вартабедијан, Давида Вартабедијана и Анамарије Вартабедијан. Открићете, међутим, да је ту смештено и различито биље и растиње, па чак и читава једна мала колонија паса! Не изгледа нимало чудновато што у време када Варта увељико припрема своју изложбу Калемегданских минијатура, један Холанђанин, Јохан Хуберс, како нас извештава новинарка Дубравка Савић, спремно дочекује најгора пророчанства која се надвијају над његовом домовином. Кренувши и он стопама древног Ноја саградио је огромну барку у којој би могао наћи спас у случају најгорег сценарија – потопа у Холандији.

„Сањао сам 1992 године, каже овај Холанђанин, да ће Холандија бити поплављена. Следећег дана отишао сам у локалну књижару, пронашао књигу о Нојевој барци и од тада је мој сан био да направим Нојеву барку.“ После две године изградње Хуберс је јавности представио своје дело. Посетиоци су задивљени моделима жирафа, слонова, зебри, лавова крокодила у природној величини који су их дочекали у унутрашњости барке.“

И све се то догађа у околностима кад владе неких острвских држава упозоравајући светску јавност о својој угрожености пред наступањем великог потопа, увељико одржавају седнице на дну мора, док се и на хималајским висинама одржавају слични са-

станци. У околностима када већ постоје планови да се читави народи евакуишу и иселе на неко безбедније место, настаје и актуелно сликарство Миодрага Вартабедијана.

Ту су негде, управо у Калемегданским зидинама, у зоолошком врту, смештене и многобројне животиње. Оне на Вартиним минијатурама, са разлогом, нису приказане. Види се само цвеће и друго растиње, јер у космички брод који Вартабедијанови заједничким снагама граде могу да стану само семенке, само семе великих животиња. Нико разуман неће од космонаута захтевати да на своје космичке

бродове утоварују одрасле слонове, китове и жирафе, исто као што нико данас електронску пошту не замишља са поштаром као доносиоцем или са ковертом и марком. Уосталом, један космонаут не размишља као један морепловац, исто као што ликовни уметник Миодраг Вартабедијан приређујући своју изложбу калемегданских минијатура, не размишља о ЛУЧИ МАКРОКОЗМИ, него о ЛУЧИ МИКРОКОЗМИ, у коју могу комотно да стану и космички брод и Нојев ковчег, и космичка и земаљска пространства, и древни Калемегдан и свето брдо Арапат!

